

MUISTOJA JA HAVAINTOJA MATKOILTA

Matka sosialistipuolueen kansalliskonventiooniin

Toukokuun kahdeksannen päivän illalla me kaksi, minä ja Jussi, molemmat kuuluvia ns. Raivaajan miulusakiin, astuimme junaan Fitchburgin asemalla.

Ilta hämärtyi ja vihdoin pimeni. Ulkopuolisten havaintojen teko ei ollut mahdollista. Juna vaan mennä porhalsi eteenpäin ja me molemmat torkahdimme hienoon uneen. Aamun valjetessa olimme lähellä Buffaloa.

Jussi kysäsi junan seisahtuessa ratapihalla ennen asemalle tuloa: huomaatko mitään merkkejä paniikista.

Kyllä, vastasin. Nälkä hieman kaivelee sisuksissa, mutta pianhan päästään asemalle ja siellä se paniikki voidaan karakoittaa.

Hyvinpä pintapuolisesti sinä teetkin paniikkihavaintoja, huomautti Jussi. — Näetkös, ratapiha on täynnä vaunuja ja vetureita, joita ei moniin herran aikoihin ole käytetty, merkeistä päättäen ja kuinka huknisat tehtaiden savupiiput seisoo törrötävät savutonin päin ja kuinka tuolla etäänpanä kaduilla noljottaa toivottoman näköisiä ihmisiä, jotka ovat yöhetkensä varnasti viettäneet joissakin loukoissa — mikä missäkin.

Elkäämme väitelkö tästä asiasta. Voinhan tunnustaa, että havaintosi puhuvat panikin ulkonaisista ja näkyvistä tosiasioista. Mutta nälkä joka tapauksessa on panikin — sanoisinko sielu. Koetin näin puolustella itseäni ja Jussi tyytyi siihen, mutta huomautti, saatnamme asemalla ruokaa, pirullisen pisteliäästi: No, nyt sinä tuskin tiedät mitään panikista.

Jos en minä tietäisi on niitä tässä maassa ja tässäkin kaupungissa, jotka samoista syistä kuin minä äsken tuntevat panikin olemassa olon, puolustelin itseäni.

Me saimme vaihtaa junaa. Menimme sellaiseen vaunuun, jossa näytti olevan hyvin nukava istuskella.

Oli juuri kesän kaunein aika pubkeamassa, viheriä nurmi, kukkivat omena- ja kirsikkapuut, aava Erie-järvi, joiden ylitse aurinko hymyilyjään levitti, asetti nähtäväksemme kauniita maisemakuvia junan kiitäessä Chicagoa kohti.

Jussi kertoili hoopoiluelämän vaiherikkaita — vaikkei juuri vaivoista vapaita matkustustapoja, vertaillen niitä siihen ympäristöön ja matkustustapaan, josta meillä oli onni nyt nauttia.

Vaunun seinässä riippui pieni taulu, jossa kiellettiin \$500 sakan uhalla sylkemästä lattialle, jonka säännön sitä vaunua varten oli antanut Yhdysvaltain terveydenhoitohallinto. Huomautin siitä Jussille ja melkeinpä sanoin jotain ylistelevän tapaista hellinnollisesta huolenpidosta terveyden suhteen. — Jussi ei siihen asiaan paljon innostunut. Huomautti vain, että sekin on yksi pieni seikka, jonka alta pilkistää luokkavastakohtien kärki esiin. Tämä vaunu on etupäässä niitä varten, joiden terveydestä pidetään joka taholla hyvin hellää huolta. Me olemme tunkeutuneet hävyttöminä kuokkavieraina. Mutta nuo toiset ovat tämän yhteiskunnan herroja ja niiden terveyden suojaksi se on asetettu. — Ei sellaisia kieltotauluja ole niissä vaunuissa, joissa näiden yhteiskunnan herrain orjat kulkevat.

Jussi nonsi ylös ja kehoitti minuakin lähtemään toisiin vaunuihin tarkastamaan terveydenhoitosuhteita niissä.

Tulimme erääseen vaunuun, joka oli täydellinen vastakohta sille vaunulle, jossa me olimme. Junan kiitäessä hurjaa vauhtia eteenpäin se vaappui ja ritisi peloittavasti. Tupakan savu ja huono ilma synnyttivät ilkeän löyhkän. — Räkää ja sylkeä lainehdi lattialla. Matkustajajoukon ulkomuoto ja pukentumistapa

osoitti että he olivat joutuneet elämään vähillä osilla maailmassa.

Etsipäs tästä vaunusta terveydenhoitohallinnon sääntöjä, sanoi Jussi, vaikka täällä niitä todella kaivattaisiin. Vaunussa oli istumatiloja noin 80:lle hengelle, jotka olivat melkein kaikki täynnä. Hienoissa vaunuissa, jotka olivat tukevasti rakennetut ja jotka eivät heiluneet pahasti eivätkä ritisseet, oli istumatiloja korkeintaan 40 hengelle, mutta eihän niissä ole joka istumelle käyttäjiä; niissä on hyvää tilaa. — Piletti esimerkiksi Bostonin ja Chicagon välille on pari dollaria kalliimpi hienompiin vaunuihin. Tämä ero on kuitenkin tarpeeksi suuri köyhälle matkustajalle, joka toimittaa hänen valitsemaan luonon vaunun

Jussi teki laskelmia ja sanoi: Tämä vaunu tuottaa liikkeellä ollessaan noin 800—900 dollaria vuorokaudessa, jota vastoin nuo hienot vaunut tuottavat tuskin \$400 samana aikana. Näet siis, että rikkaat, jotka matkustavat, maksattavat mukavuutensa samassa junassa matkustavilla köyhillä. — Rikkaiden vaunut asetetaan junassa sellaisille paikoille, paitsi että ne ovat lujia, ovat tapaturman sattumassa suojatut. — Näetkös miten kuvaavaa tämä kaikki on. Köyhät ne maksavat joka pelin, paitsi että ne ovat rikkaille matkustajille ansainneet heidän pilettirahansa ja varansa kaikenlaatuisen mukavuuden ostamiseen, maksavat he vielä matkustaissakin mukavuudet herroille, sillä eivät herrain vaunut tuota kustannuksiakaan.

Meille molemmille johtui samalla aikaa mieleen ne linjalaiivat, joilla olimme tulleet maahan. Olimme tehneet havaintoja niissä. Olin jalalla astuen mitannut laivan pituuden. Se oli yhteensä 240 pitkän askeleen mittaa ja siitä oli 80 askeleen mittaa kummassakin päässä siirtolaisia varten. Ja laivan keski-osassa 80 askeleen pituutta ensimmäisen ja toisen luokan matkustajia varten. Siirtolaisia, silloin kuin minä tulin maahan, oli laivalla noin 700 ja matkustajia ensimmäisessä ja toisessa luokassa jonkun verran toista sataa. Näillä oli paras osa laivasta, joka on mitä loistavimmin sisustettu, jossa syödään juodaan ja mässäytään, jossa on palvelijoita laivan puolesta kuin Vilkkilässä kissoja. Tämä hieno osa laivaa ei mitenkään tuota kustannuksiaan, mutta läjäpäihin ahdatut siirtolaiset sitä vastoin suorittavat äärettömiä summia, he kustantavat herrain mukavuudet sa-

massa laivassa, he maksavat laivayhtiöiden osakkaitten liikevoitot jne. — Näitä laskelmia tehdessä alkoi näkyä Clevelandin mustaa kivihiihen savua tupruttavat tehtaan piiput. Luonnon ihana näköala, josta olimme saaneet nauttia junan ikkunasta katsellen, vaihtui ruman ja likaisen tehdassendun näkemiseen. — Juna pysähtyi viideksitoista minuutiksi, jolla ajalla me vahvistelimme niinkuin muutkin ihmisiksi matkustavat olennot, ruumistamme ravintolassa.

Palattuamme ravintolasta siihen samaan vaunuun, johon Buffalossa olimme sijoittuneet, ja asetuttuamme istumaan istuimelle, lähelle erästä "rasvanahkaista" porvaria, joka hetken aikaa mitteli katseillaan meitä ja virkkoi vihdoin: "teillä on liijaksi mukavuuksia täällä." Mutta mepä tiesimme itse paremmin oliko tai ei, lähettäen porvarille varman ja itsetietoisen katseen, josta, jos hän olisi ymmärtänyt sosialistista sieluelämää, olisi saattanut tuntea pientä vaivaa. — Mahdollisesti hän ymmärsi.

Kohta jäi Cleveland taaksemme. Eteen aukesi lakeita maanviljelysseutuja. Ja rautatien varrella näkyi "Standard Oil" yhtiön öljykaivoja. Siinä ei nyt ole tietysti mitään kummallista. — Oli sentään eräs kuvaava seikka — se nimittäin, että erään kalmiston aitauksen sisässä oli "Standard Oil"-Jussin öljykaivo. Se muistutti jotakin sen tapaista, että öljy-Jussi kaivojensa kautta imeksii "viimeistä lepoaankin" lepäävien ytimiä.

Iltä alkoi taas hämärtyä. Parin tunnin kuluttua pitäisi jouduttamaan Chicagoon, kaupunkiin, joka todistaa maailmalle omalla elämällään — kukaties räikeämmin kuin yksikään muu paikka maan päällä — siitä rivoudesta mihin porvarillinen järjestelmä johtaa.

Niin, me saavuimme kaupunkiin, ja pian sekosimme katuja täyttävään ihmismereen. Meillä ei ollut kiirettä, päätimme kävellä ja katsella myöhään yöhön Chicagon elämää. Olimmehan kyllä kuulleet rosvouksista ja muista semmoisista, joita Chicagossa öiseen aikaan sattuu tubkatiheään. Mutta meidän ulkoasumme ei ollut juuri kiihottava — paremmin ehkä joku saattoi meitä pelätä, matkalla kun olimme rähjäytyneet, kasvot ollen jotenkin nokiset, puku ryppyinen ja nuuntoin huomiota herättämätön. Emme siis pelänneet, liikuimme vapaasti pimeimmissä-

kin sokkeloissa, pistäytyen sisäänkin sellaisiin paikkoihin, jotka näyttävät huomiota herättäviltä. Me emme luonnollisesti tulleet ystävällisesti vastaanotetuiksi. Olimme liijaksi köyhän näköisiä. Mutta saimmehan nähdä sentään yhtä ja toista sellaista, joka ei kuulu aivan säännölliseen elämään. — Hotelleita, kapakoita, pelihuoneita ja sen semmoisia on Chicagossa enemmän kuin näkemättä uskoisi, ja vähäisen näkemisenikin perusteella saatan sanoa, että niissä eletään elämää, jota nyt voipi sanoa vaikka epäsiiveelliseksi, mutta joka kuitenkin tarkemman tarkastelun perusteella näyttää hyvin luonnolliselta tässä yhteiskunnassa. — Ne näyttelevät kylläkin tärkeitä osaa tässä yhteiskuntaruumiissa: Kapakat ja pelihuoneet, niiden takimaiset pyhätöt, herrat pöytäin ympärillä juopotellen, maaliposkiset tytöt polvilla tai vieressä istuskellen, niiden "ladys" ja "gentlemen" käytävät ja niissä liikkuva salaperäinen elämä, silmissä palava, ei eläimellinen, kuten usein väärin sanotaan, loiste, vaan yhteiskuntajärjestelmämme kasvattamain ihmisraukkojen himo.

Elämä sellainen ei nykyään ole poikkeuselämää, se on siksi yleistä, että sen kautta virtailee järjestelmämme tärkeimmät elämän voimat. Sitä ei ole mahdollisuus poistaa ilman ettei tämä järjestelmä lahoaisi. Se ei ole paikallista sairautta, se on yleistä järjestelmäämme kuuluvaa.

Kauan kävelimme ja katselimme. Seisahduimme, jouduttuamme Michigan järven rantaa lähelle. Laineet loiskahtelivat voimakkaana. Tuuli toi raikkaita hengähdyksiään järven selältä päin. Seisoimme siinä miettien, mitä mietimme, kunnes lähettyviltä kuulimme juhlallista urkujen huminaa ja kauniisti sointuvaa kööriä. Se kuului kirkosta, joka ei ollut meistä monen askeleen päässä. Suuntasimme askelemme sinne. Edessämme oli komea temppele, raskas rakenteinen herranhuone, jonka edustalla seisoi lukuisia automobiileja ja kahden hevosen vetämiä ajoneuvoja. Mekin astelimme ylös kirkon rappusia. — Mahtanemmekohan päästä sisään, virkkoi Jussi minulle, muistuttaen Ingersollin lausuntoa, että meikäläisille hienojen kirkkojen rappusilla saatetaan antaa se neuvo, että siellä ja siellä, niissä ja niissä kirkkoissa annetaan teikäläisille tarpeeksi asti helvettiä, menkää sinne.

Me pääsimme sisään, hieman hämäräksi valaistun, upeasti sisustettuun kirkkoon. — Jublallinen ja vakava ilme kasvoilla istui siellä hyvin hienosti puettua yleisöä. — Soitto ja laulu oli lakannut ja monet yleisön joukosta olivat vaipuneet rukouksiin. "Pyhän äidin" ja Kristuksen kuvien edessä polvistuneena jotain höpisten, näkyi siellä täällä ihmisiä ympäri kirkkoa. Enkelien ja madonnan kuvia, joita kirkossa oli runsaasti, katseltuamme, jätimme tämän "pyhyiden" tuoksulla täytetyn tempelin; jonka rapuilta jo saatoimme nähdä Chicagolaista iltaelämää: humalaisia miehiä ja naisia, itseään kauppailevia nuoria tyttöjä ja vanhoja, kauhean näköisiä, nenättömiä, rupiposkisia vaimoihmisiä, joukottain kuleksivia hoopoja, katupoikia ja automobiileja. Katukaarojen surina, ilmarautatiejuunien korvia särkivä räminä, johon sekottui kapakoista ja muista ilopaikoista kuuluva soitto ja räminä, sanomalehtikaupustelijain huudot jne., muodosti iltayöilmassa omituista ääntä pikkukaupunkielämään tottuneen korvissa.

Jussi huomautti, se on elämää tämä täällä: Tuolla kirkossa rukoillaan; hoilataan herralle kiitosta, puhutaan siveydestä ja kunniallisesta elämästä, ylistellään kristikuntaa, kirotaan ja surkutellaan pakanoita ja täällä kirkon edessä, takana ja molemmilla sivuilla sama kristikunta juo, tappelee, huoraa, varastaa, murhaa, pettää; elää kymmenen tuhatta kertaa roskasemmin kuin yksikään pakana ikänä on elänyt.

Kun liike kaduilla 12—1 välillä yöllä hieman alkoi vähetä, menimme mekin — nähtyämme jo koko paljon yhtä ja toista — "hotelliin" yöksi, valittuamme, mikäli nikopuolelta saattoi päättää, hieman ihmisellistä — tietysti meikäläiset persoonat huomioon ottaen valinnassa.

Hetken kuluttua sen jälkeen kuin olimme olleet huoneessamme, kuului ovelta naputusta ja aukaistuamme oven, kohtelias kysymys: haluatteko herrat jotain juotavaa ja hauskaa seuraa? — Emme välittäneet enenimmästä hauskuudesta kun mitä siitä jo olimme näkemällä ja kuulemalla olleet tilaisudessa nauttimaan. Mutta hetken nukuttuamme, saimme havaita, että vuoteessa oli talonpuolesta vapaasti käytettävänä ittain nauttimonhaluisia seuralaisia.

(Jatk.)